

- Láhev s vylitým názvem minerálky užívaná na konci 19. století.

Historie stáčení minerální vody v obci Prameny

Jan Lebl, Muzeum Prameny

Nové neúspěšné pokusy o zbudování stáčírny minerálních vod v obci Prameny (dříve Sangerberg) u Mariánských Lázní a jejich důsledky jsou dnes všeobecně známy. Málokdo však ví, že zdejší minerálky byly, tenkrát úspěšně, stáčeny již v druhé polovině 19. století.

V roce 1870 je po mnohých analýzách minerálních pramenů a dlouhém plánování postaven léčebný dům a v jeho bezprostřední blízkosti jsou k veřejnému lázeňskému využívání upraveny tři prameny. Jednalo se o pramen Rudolfův, Giselin a Vincentův. Ve stejný rok se zřejmě také začíná psát historie jejich stáčení. Dnes nemůžeme s určitostí říci, zda se stácel pouze pramen Rudolfův, jediný přímo doložený, nebo i ostatní dva. Minerálka byla vždy pojmenována pouze obecně s označením místa vzniku – Sangerberger.

Jak uvádí významný vídeňský chemik V. Kletzinsky, byla voda z Rudolfova i Giselinova pramene vhodná k mísení s lehkým vínem, které pak získalo lepší osvěžující chuť. To také prý pomáhalo léčivým účinkům. Tento nápoj profesor Kletzinsky doporučuje ke každodennímu pití, prý pomůže proti bledosti, dokonce však rozptýlí i hypochondrické a hysterické rozmary.

- Porcelánové patentní uzávěry na láhve s oblíbenou limonádou.

- Etiketa na láhve zdejší kyselky užívaná zřejmě na počátku 20. století. Všechny fotografie Jan Lebl.

Lázeňský lékař Dr. Felix Urbaschek zaznamenává, že minerální vodu lze s úspěchem mísit s ovocnými sirupy a práškovým cukrem. Tak vzniká velmi oblíbená „Sangerberger Sauerbrunn Limonade“ (Sangerbergská kyselková limonáda), která se stáčela již do klasických typizovaných lahví s porcelánovým patentním uzávěrem. Její výroba je doložena i v období první republiky.

Jelikož lázně včetně pramenů byly od roku 1870 do roku 1905 majetkem „Lázeňské společnosti“ (Badegesellschaft), kterou tvořili úspěšní a velmi bohatí obchodníci, byla zajištěna i potřebná kvalita stáčení. Jediným problémem tak byla odlehlost místa. V lednu roku 1872 byla zprovozněna železniční trať spojující Cheb s Plzní s pokračováním na Vídeň nebo na Prahu. Od té doby se láhve se zdejší minerálkou vozily jen na nádraží v Lázních Kynžvart, tehdy pojmenovaném „Königswart-Sangerberg“. Když byla v roce 1898 otevřena trať vedoucí přes Bečov, vozily se láhve na tamní nádraží.

Dr. J. Danzer, první lázeňský lékař, se v roce 1872 zmiňuje, že lahve s Rudolfovým pramenem jsou rozesílány do celého světa a voda se těší velké oblibě. Dokonce ji praktičtí lékaři ve Vídni předepisují jako léčebnou kúru pro své pacienty. První rok stáčení je tak rozesláno přes 15 000 lahví.

Minerální voda byla zřejmě po celou dobu působení „Lázeňské společnosti“ (1870–1905) stáčena do skleněných lahví s vylitým názvem „Sangerberger

- Porcelánové patentní uzávěry na láhve s oblíbenou limonádou.

Mineralwasser" (Sangerbergská minerální voda) o objemu 0,3, 0,6 a 1,3 litru. Láhev byla opatřena uzavěrem vytvořeným tehdejšími nejmodernějšími metodami. Hrdlo bylo nejprve pečlivě uzavřeno korkovou zátkou, která se po přesmolení zakryla cínovým krytem. Tento postup zamezil znehodnocení minerálky během dlouhé přepravy. Láhev byla také opatřena papírovou etiketou s datem stáčení.

Každý, kdo měl o léčivou vodu zájem, si ji mohl jednoduše objednat. Z tohoto důvodu také vznikl přesný ceník, ve kterém byla uvedena i výše balného. Z ceníku zveřejněného v 70. letech 19. století také vyplývá, že byla možnost objednat 25, 50 či 100 kusů lahví. Při odběru větším než 100 kusů byla započítána 10 % sleva. Jelikož přeprava byla zajištěna železnicí, nebrala na sebe „lázeňská společnost“ odpovědnost za poškození ani rozbítí lahví.

V roce 1905, kdy se novým majitelem lázní stal pan Karl Hinke z Mostu, je uváděna možnost rozesílky minerálních vod v lahvích o objemu půllitru či jednoho litru.

Stáčení i přes několik změn majitelů a následný úpadek samotných lázní pokračovalo až do odsunu německých obyvatel v roce 1945. Pan Ladislav Stauner uvádí, že při návštěvě obce v období Vojenského újezdu Prameny

v 50. letech viděl pod přístřešky v areálu bývalých lázní vyskládaný spousty prázdných lahví. Vojáci do nich prý s oblibou střídali ze svých samopalů.

Stáčírna samozřejmě musela mít i své zázemí, kde se provádělo nejen vlastní stáčení, ale také zátkování lahví a následně jejich skladování. Dle historických fotografií léčebného domu zjišťujeme, že jsou u něj blíže neidentifikované dřevěné přístavby. Ty byly ve 30. letech 20. století přestavěny, a tak vedle léčebného domu vznikla větší zděná stavba. Jelikož se v oblasti okolo minerálních pramenů nenacházely jiné podobné objekty, lze se domnívat, že zázemí stáčírny bylo právě tam.

Do dnešních dnů se o stáčení zachoval jen zlomek informací. V průběhu devastace obce zanikl nejen léčebný a lázeňský dům, ale byly poškozeny i jímky všech tří minerálních pramenů.

Literatura:

Danzer J.: Die Sangerberger Heilquellen in der Nähe von Marienbad. Vydáno nákladem vlastním, Zatec 1872. 4. rozšířené vydání.

Urbaschek F.: Prospekt der Wasser-Heilanstalt und des Klimatischen Curortes Sangerberg. Vydáno nákladem vlastním.

Sangerberger Badegesellschaft: Prospekt der Kur- und Bade-Anstalt Sangerberg. Vydáno nákladem vlastním, Sangerberg 1895

Koubek F.: Ze vzpomínky pamětníka na těžbu na Kladské. Hamelika Dr. Hammer A.: Dr. Hammer'sche Kuranstalt Bad Sangerberg Vydáno nákladem vlastním, 1905

Kde můžete časopis Arnika koupit?

Aš: Muzeum Aš, Mikulášská 3; **Bečov nad Teplou:** Infocentrum, Nám. 5. května 13; **Františkovy Lázně:** Městské muzeum Františkovy Lázně, Dr. Podhoreckého 8; **Cheb:** Krajské muzeum Cheb, Nám. Krále Jiřího z Poděbrad 493/4; Turistické infocentrum, Nám. Krále Jiřího z Poděbrad 33; **Chodov:** Informační centrum, náměstí Míru 39; **Karlovy Vary:** AOPK ČR středisko KV, Bezručova 8; **Kraslice:** Kulturní a informační centrum, Nám. T.G.Masaryka 1782; **Mariánské lázně:** Městské muzeum ML, Goethovo nám. 11; Správa CHKO Slavkovský les, Hlavní 504; KIS Mariánské lázně, Hlavní 47/28; **Ostrov:** Informační centrum, Mírové nám. 733; **Sokolov:** Krajské muzeum Sokolov, Zámecká ulice 1; Sokolovské infocentrum, Náměstí budovatelů 655; **Teplá:** Papír–hračky Radová, Husova ul. 185.

Objednejte si další čísla časopisu na dobírku!

Staňte se naším pravidelným čtenářem. Objednejte si časopis e-mailem na cev@slavkovskyles.cz nebo telefonicky na číslo 776 016 129. K ceně časopisu se připočítává poštovné dle aktuálních sazeb České pošty a. s.